

1. Επτανησιακή Σχολή, 19ος αιώνας.

Μεγάλη και σημαντική υπήρξε η άνθηση της λογοτεχνίας τον 19ο αιώνα στα Επτάνησα. Καλλιεργήθηκαν όλα τα είδη του λόγου (θέατρο, δοκίμιο, πεζό). Ο κύριος όγκος, όμως, των έργων ήταν η ποίηση και μ' αυτή θα ασχοληθούμε εδώ.

Ποίηση

Επηρεάστηκαν δημιουργικά από την [Κρητική λογοτεχνία](#), [το δημοτικό τραγούδι](#), τον Χριστόπουλο και τον Βηλαρά και, τέλος, από την ιταλική και γερμανική Αναγέννηση και τον [ρομαντισμό](#) στις απόψεις τους για τη γλώσσα και την ποίηση.

Είναι η μόνη λογοτεχνική κίνηση της ελληνικής λογοτεχνίας με κοινές αρχές, αντιλήψεις και αισθητικές προϋποθέσεις. Αποτέλεσε το πρότυπο πάνω στο οποίο συντελέστηκε η πολιτιστική ανανέωση της Ελλάδας.

Τα έργα χαρακτηρίζονται από λατρεία για τη φύση, υμνείται ο έρωτας, και υπέρτατες αξίες θεωρούνται η γυναίκα και η πατρίδα.

Χρησιμοποιούν -μαζικά- τη δημοτική γλώσσα και παίρνουν θέση υπέρ της στη διαμάχη με τους αρχαϊστές.

Τα έργα - και κυρίως τα ποιήματα- διακρίνονται για την εκφραστική τους τελειότητα, το υψηλό επίπεδο του στοχασμού τους και την αποφυγή οποιασδήποτε ρητορείας.

Εμβληματική φιγούρα της σχολής είναι ο Σολωμός. Με βάση τον Σολωμό χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες.

Ανδρέας Κάλβος

Προσολωμικοί.

Προετοίμασαν το έδαφος αν και ανήκουν στην εποχή . Εξέχοντες ο Μαρτελάος (δάσκαλος του Σολωμού και του Φώσκολου, φιλελεύθερος επαναστάτης, που έγραψε ένα "Θούριο") και ο Κουτούζης, ο αντίπαλος του, που έγραψε σατιρικά ποιήματα. Οι Ζακυνθινοί Κουρτσόλας, Δανελάκης (Ξενιτεμένο μου πουλί), Σιγούρος.

Σολωμικοί. Σύγχρονοι και μεταγενέστεροι του Σολωμού. Κινήθηκαν στη σκιά του και ακολούθησαν το πρότυπό του. Δεν τον έφτασαν αλλά ο καθένας άγγιξε μια πλευρά του Σολωμού. Πολυλάς (πρώτος εκδότης του Σολωμού), Μαρκοράς ("Όρκος"), Τερτσέτης (ο δικαστής που γλίτωσε τον Κολοκοτρώνη με την θετική του ψήφο και στον οποίο υπαγόρευσε τα απομνημονεύματα του ο ήρωας της Επανάστασης), Μάτεσης, Τυπάλδος, Μανούσος, Μελλισιηνός και (μετασολωμικοί) Καλοσγούρος, Μαβίλης, Μαρτζώκης, Άμβλιχος.

Εξωσολωμικοί. Αν και Επτανήσιοι, κινούνται έξω από την επίδραση του Σολωμού και έχει ο καθένας διάφορες ιδιοτυπίες. Κάλβος:

Το αντίπαλο -αν και συμπληρωματικό- δέος του Σολωμού, με την ιδιότυπη γλώσσα/γλωσσική πρόταση, λησμονημένος τον 19ο αιώνα, με μεγάλη επιρροή τον 20ο αιώνα. Βαλαωρίτης: Επιρροές από το δημοτικό τραγούδι και θέματα από την Επανάσταση ('Φωτεινός', 'Αστραπόγιαννος). Λασκαράτος: Σατιρικός ποιητής και χρονογράφος ("Ο Κακός μαθητής" σας είναι οικείος?). Τον αφόρισε η εκκλησία. Πανάς: θαυμαστής του Σούτσου. Ζαμπέλιος: Δοκιμιογράφος, ανθολόγος δημοτικών τραγουδιών, συγγραφέας του ιστορικού μυθιστορήματος 'Κρητικοί γάμοι')

Σολωμός Διονύσιος (1798-1857).

Το κέντρο της επτανησιακής σχολής. Εθνικός ποιητής, ο πρώτος μεγάλος της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Τα έργα του είναι:

Ø Αρκετά σύντομα ποιήματα που έγραψε σε νεαρή ηλικία, όταν ασκούσαν στην ελληνική γλώσσα (Ξανθούλα,

Αγνώριστη, Φαρμακωμένη) ή μεταγενέστερα (Εις το Θάνατο της Αιμιλίας Ροδόσταμο).

Ø Το επίγραμμα ["Εις την καταστροφή των Ψαρών"](#)

Ø Ο "Ύμνος εις την Ελευθερία", 1823.

Ø 'Εις τον θάνατο του Λόρδου Βύρωνα, αποτυχημένη επανάληψη της στιχουργίας του "Ύμνου εις την ελευθερία", 1825.

Ø Το πεζό ημιτελές πεζό "Η γυναίκα της Ζάκυνθος"

Ø Το δοκίμιο για τη γλώσσα "Διάλογοι"

Ø Το ποίημα "Λάμπρος"

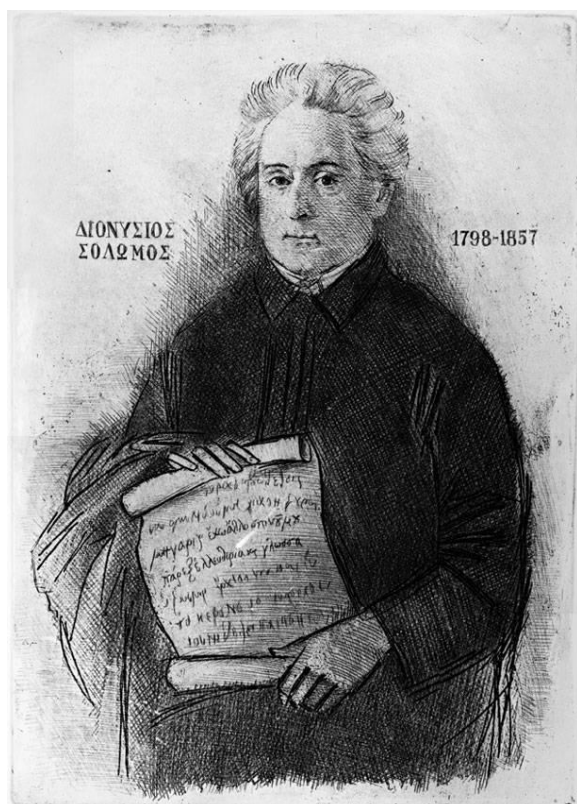
Ø) Ο "Κρητικός"

Ø Οι ["Ελεύθεροι Πολιορκημένοι"](#),

σε τρία διαφορετικά σχεδιάσματα από το 1830 ως το 1844.

Ο "Πόρφυρας"

Ο Στην διάρκεια της παραμονής του στην Ιταλία και στην αρχή της παραμονής του στη Ζάκυνθο, έγραψε ποιήματα στην ιταλική γλώσσα επηρεασμένα από τον δάσκαλό του Φώσκολο. Στο τέλος της ζωής του, έγραφε στα ιταλικά προσχεδιάσματα στίχων και ιδεών που σκόπευε μετά να μεταγράψει στην ελληνική ("Η γυναίκα με το μαγνάδι").

"Αγιογραφική" απεικόνιση του ποιητή

Χαρακτηριστικό του Σολωμού είναι η αποσπασματικότητα του έργου του. (Ως το τέλος της ζωής του, ήταν διάσημος και σεβαστός ως ο ποιητής του εθνικού ύμνου και δεν είχαν εκδοθεί τα ποιήματα εκείνα που τον κατατάσσουν στους μεγάλους Ευρωπαίους ποιητές. Τα σημαντικότερα έργα του (Λάμπρος, Κρητικός, Ελεύθεροι Πολιορκημένοι, Πόρφυρας) και το μοναδικό του πεζό (Γυναίκα της Ζάκυνθος) έμειναν ατελείωτα. Σήμερα θεωρείται ότι αυτό οφείλεται στη διαρκή και αδιάλειπτη προσπάθειά του για εκφραστική τελειότητα, όπως πρωτοεισηγήθηκε ο Φτέρης. Στην προσπάθεια αυτή, ο Σολωμός "βασάνιζε" πολύ την έκφρασή του και κάποια στιγμή, όταν είχε τελειώσει ψυχολογικά με το θέμα, το παρατούσε και ξεκινούσε το επόμενο. Ο Πολυλάς διακριτικά θεώρησε ότι έφταιγε η 'ασθένεια' του ποιητή – ήταν αλκοολικός και μετά το 1852 επιζήσας εγκεφαλικού που επηρέασε την πνευματική του κατάσταση. Ο Βάρναλης και ο Παλαμάς πιστεύουν ότι η αποσπασματικότητα οφείλεται σε συνθετική αδυναμία. Ο Βελουδής, ο Ζαμπέλιος και ο Τωμαδάκης θεωρούν ότι το έκανε επίτηδες επηρεασμένος από τον γερμανικό ρομαντισμό. Πάντως, η αποσπασματικότητα αυτή καθόλου δε μειώνει την αξία του έργου του.

Ο Σολωμός αφομοίωσε και ανάπλασε δημιουργικά τις επιρροές του από το δημοτικό τραγούδι, την Κρητική Λογοτεχνία -και ιδιαίτερα τον Ερωτόκριτο-, τους Φαναριώτες ποιητές (Χριστόπουλο και Βηλαρά).

Στις ιδέες του για την γλώσσα και το περιρρέον κλίμα της ποίησης επηρεάστηκε από τη γερμανική και ιταλική αναγέννηση.

Έντονη είναι στο έργο του η επίδραση του κινήματος του ρομαντισμού.

Κυριαρχεί η αγάπη για τη φύση, η λατρεία για την πατρίδα, η εξύμνηση του έρωτα και της γυναίκας και η αγάπη για τη θρησκεία.

Στο έργο του, στημονική είναι μια προσπάθεια συγκερασμού αντιθετικών εννοιών. Ρομαντισμός και ρεαλισμός. Φυσική και Μεταφυσική. Ποιητικό και πεζό. Στοχασμός και συγκίνηση.

Η βασική αντίστιξη/αντίθεση/διάκριση/αντιστοιχισή είναι αυτή ανάμεσα

στον θάνατο και τη φύση.

Χρήση λέξεων μυστικιστικών ή που παραπέμπουν στο μυστικισμό (μυστήριο, μυστικό, απόκρυφο, μάγια).

Χρήση εικόνων του σύμπαντος και λέξεων που έχουν σχέση με το φως και το μάτι.

Σημαντική θέση έχει η θάλασσα. Είναι το λίκνο θανάτου και αποθέωσης/ενσωμάτωσης στη φύση των ηρώων.

Τα καλύτερα έργα του τα έγραψε σε ιαμβικό 15σύλλαβο που μερικές φορές ομοιοκαταληκτεί ζευγαρωτά (Κρητικός Δεκαπεντασύλλαβος) (Κρητικός, Β' Σχεδιασμός Ελεύθερων Πολιορκημένων, Πόρφυρας).

Σε όλα χρησιμοποίησε δημοτική γλώσσα (προκαλώντας τον... οίκτο των -ξεχασμένων σήμερα- λογοτεχνικών αστέρων της εποχής) και θεμελιώνοντας την αρχή της επικράτησης της δημοτικής ή ενός ιδιώματος κοντά στη δημοτική (Νεοελληνική Κοινή).